

De Korhaan

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

jaargang 57, nummer 1
lente 2023

De Korhaan

verenigingsuitgave van de
'Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken'

Jaargang 57
nummer 1, lente 2023
Verschijnt 4 x per jaar
ISSN: 0929-876

Redactieadres

redactie@vwggooi.nl
R.G. (Rob) Moolenbeek, eindredacteur
Mr. J.C. Buhrmannlaan 42
1244 PH Ankeveen

Redactie

Renée Beekman
Doortje van Dijk
Dick Jonkers
Jelle Hogenbirk
Paul Keuning
Rob Moolenbeek
Ruud Overdijk
Jeannette Tas

Ledenadministratie

ledenadministratie@vwggooi.conscribo.nl
Pieternel Vlasblom
Gaast 31
1274 AP Huizen
035-5261224

Advertenties

In overleg met de redactie

Drukkerij

Ten Herkel Loosdrecht

Inleveren kopij

Uiterlijk: voor de 28ste van de maanden
maart, juli, oktober, december

Copyright

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie. De redactie behoudt zich het recht voor artikelen te weigeren. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen en bijbehorend copyright van beeldmateriaal.

Omslagfoto's:

De foto op de vooromslag 'Grote Canadese Gans', is gemaakt bij de zomerkade van het Gooimeer in Huizen op 21 september 2021 door Jurriën Uiterwijk.

De foto van het 'volwassen mannetje Brilduiker' op de achteromslag is op 5 maart 2017 gemaakt op het Gooimeer Blaricum door Hugo Weenen.

De Woudaap *Ixobrychus minutus*

Pagina 13

De Huiszwaluw in ons werkgebied

Pagina 14

Bertus van den Brink's vogeltreffers

Pagina 19

Vijftig jaar tellen in de Eempolders: heel veel vogels en weidse vergezichten

Pagina 32

INHOUD

Van de redactie	3
Van de voorzitter	4
Van de catering	4
Algemene	
Ledenvergadering	5
Vogels voeren?	18
Workshop	23
Boekbesprekingen	24
Vacature secretaris	29
Wat was interessant in de vogelbladen?	30
VWG informatie	38
Adressenlijst	39

PROGRAMMA

Actuele programma-informatie vindt u op de website www.vwggooi.nl.

Via de nieuwsbrief maken wij nieuwe activiteiten en wijzigingen bekend.

*Merel in bad in tuin in Bussum
6 maart 2021 | Frieda van den Berg*

Van de redactie REDACTIE

Laat ik beginnen met voor mij goed nieuws! Mijn oproep om een opvolger in de vorige Korhaan heeft succes gehad. Een lid, Ruud Overdijk, pas twee jaar lid van onze VWG, heeft zich na het volgen van twee vogelcursussen aangemeld. Na een gesprek bij mij thuis was mijn conclusie dat het een lot uit de loterij kan worden. En eind januari hadden we een redactiebijeenkomst waar Ruud zich uitgebreid heeft voorgesteld en iedereen was na afloop zeer enthousiast. In de loop van dit jaar zullen al mijn werkzaamheden aan hem worden overgedragen. Zo kan het dus ook gaan bij de Vogelwerkgroep! Nu nog een nieuwe voorzitter (zie Korhaan 56(3): 5) en in deze Korhaan een oproep voor een nieuwe secretaris. Verder in dit nummer ook de agenda voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV) op 17 maart a.s. in de Infoschuur.

Veel en extra aandacht deze keer voor de Eempolder. Dit jaar viert de werkgroep Eempoldertellingen haar 50-jarig bestaan. Jan Mooij gaat in op de waargenomen soorten en Hanneke Cusell brengt het reilen en zeilen van de werkgroep onder uw aandacht. Weer diverse boek- en rapportbesprekingen van Dick Jonkers en Paul Keuning. Han Westendorp behandelt het voorkomen van de Huiszwaluw en Paul Keuning bespreekt de Woudaap, een 'rode lijst'-soort. Hierbij nog een kort eerbetoon aan Paul Lodewijckx, die foto's maakte van een van de laatste broedgevallen van het Woudaapje in de Stichts Ankeveense polder. Verder een oproep om op 1 juli een door Nardinclant georganiseerde workshop over bosbeheer met speciale aandacht voor het Spanderswoud bij te wonen. Gratis toegankelijk. Een aanrader!! De middenpagina's worden ditmaal verzorgd door Bertus van den Brink. U kunt genieten van een twaalfstal prachtige door hem gemaakte foto's. En er staat nog veel meer in. Maar alvorens ik afsluit, stelt Ruud Overdijk zich aan u voor:

Rob's goede nieuws is mijn nieuwe uitdaging: meehelpen om elk kwartaal weer een nieuwe, goed gevulde en prachtig uitgevoerde Korhaan te produceren. In de relatief korte tijd dat ik lid van de VWG ben, zijn mij een aantal zaken opgevallen. In de eerste plaats organiseert de vereniging een uitstekende en heel leerzame Vogelherkenningscursus. Ik heb genoten van en veel geleerd op zowel de najaars- als de voorjaarscursus. Daarnaast werd ik na mijn aanmelding bij de VWG verrast door een prachtig blad, dat zo maar in de bus viel. Ook zijn er tal van activiteiten, zoals excursies en lezingen, waar ik als lid gratis van kan meegenieten. En van dit alles word ik op de hoogte gehouden middels een nieuwsbrief die heel geregeld in mijn elektronische postbus valt.

Sterk onder de indruk van alles wat vrijwilligers binnen de vereniging daarnaast bijdragen aan het beschermen en bestuderen van vogels in het werkgebied, wil ik ook graag een bijdrage leveren. Nadenkend over wat ik zou kunnen en willen doen, zag ik de oproep voor een eindredacteur en toen viel voor mij het kwartje. Met ruim twintig jaar ervaring als wetenschapsjournalist lijkt dit me een plek waar ik mijn kennis en kunde goed kan inzetten. De komende tijd hoop ik dan ook een goede bijdrage aan dit blad te kunnen leveren.

Rob (R.G.) Moolenbeek & Ruud Overdijk

Van de voorzitter

Laat ik beginnen met een oproep die hopelijk serieuze aandacht krijgt. Inmiddels heeft onze vereniging meer dan 900 leden. We hebben een stevige kern van actieve leden, maar we leunen echt nog te veel op deze kern. Het zou fijn zijn als we het vele leuke werk ook met meer handen kunnen aanpakken. Vele handen maken het vrijwilligerswerk lichter en nog leuker. Dat geldt ook voor het noodzakelijke bestuurswerk. Een vereniging moet nu eenmaal een bestuur hebben om een aantal formele zaken te regelen. Niet omvangrijk maar wel belangrijk. Zoals eerder aangekondigd, zoeken we dringend opvolgers voor de functies van voorzitter en secretaris. Misschien toch iets voor jou? Of misschien ken je iemand, die ...? Ik hoop dat je deze oproep serieus neemt. Neem gerust contact op om te informeren (zie contactgegevens achterin deze Korhaan) wat deze functies inhouden.

Ondertussen staat het nieuwe broedseizoen voor de deur en kijken we reikhalzend uit naar de terugkeer van 'onze' vogels uit zuidelijke landen. Hopelijk hebben ze in hun winterverblijf genoeg voedsel kunnen vinden en hebben ze de lange trekroute goed doorstaan. Maar vooral, vinden ze nog voldoende voedsel, rust en veiligheid bij ons in Nederland? Dat is helaas niet vanzelfsprekend. De belangen van de vogels – en de natuur waar zij afhankelijk van zijn – staan voortdurend onder druk. Daarom is bijna 125 jaar geleden Vogelbescherming Nederland opgericht en 55 jaar geleden onze eigen Vogelwerkgroep. Zonder de inzet van vele beschermers had het buitengebied er absoluut veel beroerder uitgezien. Toch kunnen we niet op onze lauweren rusten. Voor onze Vogelwerkgroep ligt hier nog steeds een belangrijke opdracht. Door voorlichting,

onderzoek en belangenbehartiging kunnen wij ervoor zorgen dat de door ons zo geliefde vogels en de natuur in het algemeen de noodzakelijke bescherming krijgen.

Want voor alles wat wij als Vogelwerkgroep doen of niet doen, is het nodig dat we ons afvragen: "Wat hebben de vogels eraan?"

Er zijn zeker (kleine) steentjes die ook jij hier zinvol aan kan bijdragen. Je kan nu beginnen.

Piet Spooenberg

Van de catering

Beste vogelliefhebbers,

Koffie, koffie, lekker bakkie koffie!

Tijdens de bijeenkomsten in de Infoschuur van GNR worden we altijd warm onthaald door de mensen die de koffie, thee en koekjes op perfecte wijze verzorgen.

Maar . . . dit team heeft versterking gevraagd, dus als u het team wilt versterken, laat dat weten door een mailtje te sturen naar catering@vwggooi.nl.

U bent van harte welkom.

Algemene Ledenvergadering 16 maart 2023

van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Hierbij nodigt het bestuur de leden uit voor de Algemene Ledenvergadering van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken op donderdag 16 maart 2023 in de Infoschuur 't Gooi (Naarderweg 103, Hilversum).

Aanvang 20.00 uur, zaal open om 19.30 uur.

Na de pauze zal Han Westendorp ons bijpraten over de verschillende zwaluwsoorten in ons werkgebied: waar zitten ze, wat zijn de ontwikkelingen en wat doet de VWG wel en niet met en voor zwaluwen.

De agenda voor de ledenvergadering luidt als volgt:

1. Vaststellen verslag Algemene Ledenvergadering van 2022
2. Jaarverslag en jaarrekening 2022 vaststellen
3. Verslag Kascommissie en decharge bestuur
4. Benoeming nog voor te stellen kandidaat nieuw lid Kascommissie
5. Jaarplan en begroting 2023 vaststelling
6. Bestuursamenstelling en verkiezing
 - 6a) Voorzitter: Piet Spoorenberg is aftredend en niet herkiesbaar
 - 6b) Secretaris: Huub Casander is aftredend en niet herkiesbaar
 - 6c) Penningmeester: Niek Wieringa is aftredend en herkiesbaar
 - 6d) Activiteiten, Wouter Rohde is aftredend en herkiesbaar
 - 6d) Onderzoek en bescherming: vacant*(Tegen)kandidaten kunnen zich tot 16 maart 2023 melden bij een van de bestuursleden. Houd de website in de gaten voor eventuele kandidaatstellingen. Hierdoor kan je keuze misschien veranderen.*
7. Dineke Sluijters Vogelfonds: de ALV wordt, overeenkomstig het advies van de commissie, gevraagd om in te stemmen met de eventueel ingebrachte projecten
8. Wijziging Huishoudelijk Reglement in verband het innen van contributie via incasso

Alle definitieve stukken en de eventueel aangepaste agenda benodigd voor de vergadering staan uiterlijk 6 maart 2023 op de website: www.vwggooi.nl => vereniging => verenigingsverslagen.

Datum: donderdag 16 maart
Tijd: 20.00 uur

Plek: Infoschuur 't Gooi
Adres: Naarderweg 103 - Hilversum

Houd de website in de gaten
voor eventuele wijzigingen in
de stukken.

*IJsvogel, 24 oktober 2020
Stichtse brug in Huizen | Steef de Wijk*

*Telling Oostermeent
Marjan Bijvoet (l) en Jan Mooij (r)
oktober 2022 | Hanneke Cusell*

50 jaar tellen in de Eempolders: heel veel vogels en weidse vergezichten

Werkgroep ‘Eempoldertellingen’

Hanneke Cusell

Eind oktober fiets ik op een mooie, warme zaterdagochtend naar Eemnes. Boven weiland en hei hangt een lichte mist. Af en toe laat een Roodborst zich horen, vliegt een Merel op of komt er een jogger voorbij. Verder is het nog stil. Onderweg vraag ik me af hoe het tellen vanuit de auto in zijn werk gaat. Op de parkeerplaats ontmoet ik Jan Mooij, coördinator van de werkgroep Eempoldertelling, en Marjan Bijvoet. Vanochtend mag ik met hen mee de Oostermeent in om vogels te tellen.

We starten om 9.00 uur en zijn twee uur later weer terug. Jan en Marjan zitten allebei voorin met een verrekijker. Jan rijdt en Marjan noteert de waarnemingen op het telformulier. De raampjes zijn wijd open om goed te kunnen kijken en luisteren. We rijden heel langzaam alle weggetjes af. Het is hier heel eenvoudig: je gaat telkens rechtsaf en aan het einde van een weggetje keer je tot je weer bij het beginpunt bent. Gelukkig gaat het keren op de modderige weggetjes elke keer goed, maar Jan heeft meegemaakt dat het minder eenvoudig ging. Dat ze vast kwamen te zitten en er duw- en trekwerk aan te pas moest komen om er weer uit te komen.

Bij de grens van dit telgebied stappen we uit en klimmen de dijk op om beter te kunnen zien wat er aan vogels in de uitwateringssloot en de strook grasland voor de dijk zit. Het is nog heel stil en de weidse uitzichten zijn prachtig. Een volgend uitstappunt is vlak bij het Eemmeer waar we naar het vjzelgemaal van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht lopen. De nevel trekt op, de zon komt tevoorschijn en het is een cadeautje om hier nu rond te lopen.

Op verschillende plekken tellen we veel Kieviten, in totaal meer dan 1000. Kieviten zitten er het hele jaar: in het voorjaar en de zomer zijn het Kieviten die hier broeden en als ze in het najaar wegtrekken komen er Kieviten uit Oost-Europa. We tellen zo’n 400 Grauwe Ganzen en een groot aantal Spreeuwen. Jan vertelt dat je het aantal vogels in grote groepen gauw onderschat. Voor Spreeuwen geldt dat je het aantal dat je ziet wel kunt verdubbelen, want de rest zit in het gras en die zie je niet. Verder zien we Eksters, Houtduiven, Buizerds met hun mooie burgemeestersketting, een biddende Torenvalk en nog veel meer. We horen het heel kleine hoge piepje van een Graspieper, maar zien hem niet. Her en der zitten er ook Blauwe Reigers, niet alleen langs de sloot maar ook in het weiland; een teken dat er muizen zitten.

Noord: veel ganzen, een Zearend en waaien

Vier weken later – ook dan is het nog behoorlijk warm voor de tijd van het jaar – mag ik met Ton van den Oudenalder en Femmy Landman mee om te tellen in Noord. Dit is het grootste telgebied en het tellen duurt een stuk langer dan in de Oostermeent, zo’n vier uur vandaag.

Razendsnel zien Ton en Femmy wat er aan soorten zit en hoeveel. Al gauw worden er grofweg 750 Brandganzen, 900 Grauwe ganzen en 600 Kolganzen geteld. Als Ton even de auto uitgaat, zie je de ganzen vaakzaam worden: kop omhoog, ze beginnen te lopen maar vliegen nog niet op.

We komen bij het reservaat van Natuurmonumenten, waar je wel op de fiets maar niet met de auto in mag. De werkgroep heeft echter een ontheffing en met de sleutel uit het sleutelkastje wordt het hek opengemaakt. Het is voor veel vogels een broedgebied. Als we bij de Eem komen, zien we daar meerdere waterplassen of waaien, ontstaan door wind, golven en draaikolken. Een prachtig gezicht. Als kers op de taart – weliswaar met zijn rug naar ons toe – zien we een Zearend. Deze ‘vliegende deur’ zit hier inmiddels alweer zo’n tien jaar. Hij heeft zich vlakbij gevestigd op het eiland de Dode Hond, aan de andere kant van het Eemmeer.

Start van de werkgroep

Vanaf 1973 wordt er in de Eempolders geteld; dat betekent dat de werkgroep dit jaar 50 jaar bestaat en dat het dus een jubileumjaar is. Het tellen begon omdat de groep Eemland zich vanwege een geplande ruilverkaveling zorgen maakte over de gevolgen voor het gebied. De ruilverkaveling is uiteindelijk rond 1990 uitgevoerd. Er is van alles veranderd in

de vogelstand, maar het is niet duidelijk wat waardoor is gebeurd en in hoeverre de ruilverkaveling en bijvoorbeeld de peilverlaging tot andere soorten hebben geleid. De Kemphaan en de Watersnip waren al weg voordat de ruilverkaveling plaatsvond. De Grutto daarentegen is een van de soorten die zeker in het reservaat in Noord vooruit, en in de rest van de Eempolders minder achteruit is gegaan dan elders in Nederland.

De westelijke Eempolders vormen een gebied van ongeveer 2.450 ha. Vroeger, toen er nog geen Afsluitdijk was, stonden de Eempolders vaak onder water. Alle huizen stonden toen aan de andere kant van de Wakkerendijk. Nu zijn eraan de Eempolderkant in totaal ongeveer 25 boerderijen, allemaal van na 1990. Momenteel zorgen de ‘verpaarding’ en het feit dat er in Zuid steeds meer mais verbouwd wordt, voor veranderingen van het gebied met impact op de vogelstand. Ook zitten er vossen die onder andere nesten leegeten.

Tellen vanuit de auto

Er zijn drie telgebieden: Oostermeent, Noord en Zuid. De Oostermeent, op de officiële topografische kaarten aangeduid als De Kampen, is het kleinste gebied. Telgebied Noord is het grootste en bestaat uit de Noordpolder te Veld, waarvan een deel een reservaat van Natuurmonumenten is, en de Maatpolder. Telgebied Zuid wordt gevormd door de Zuidpolder te Veld.

*Telling Oostermeent
Marjan Bijvoet (l) en Jan Mooij (r)
oktober 2022 | Hanneke Cusell*

*Tellen vanuit de auto
Jan Mooij (l) en Marjan Bijvoet (r)
oktober 2022 | Hanneke Cusell*

Informatieborden in Noord

Er wordt om de 14 dagen geteld; alleen als de weersomstandigheden te slecht zijn, wordt uitgeweken naar bijvoorbeeld een dag eerder of later. Je telt met z'n tweeën, waarvan in elk geval één iemand een ervaren teller is en de ander vaak een teller 'in opleiding'. Elke keer zijn het andere duo's. Dat draagt ertoe bij dat de methode hetzelfde blijft en heeft als voordeel dat je elke keer met iemand anders bent die haar of zijn eigen specialiteit heeft. De werkgroep heeft momenteel 17 tellers, waardoor je ongeveer één keer per vijf of zes weken aan de beurt bent.

Tijdens het tellen wordt van alle vogels die iets met het terrein te maken hebben soort en aantal genoteerd. Vogels die hoog over het gebied vliegen worden dus buiten beschouwing gelaten. Vogels kun je leren herkennen aan de hand van hun vlucht. Het gaat bij het tellen in de Eempolders dan ook vooral om veel kijken en een beetje horen. Belangrijk is ook te letten op wat er op paaltjes zit, bijvoorbeeld Graspiepers of Buizerds.

Om de gegevens van nu te kunnen vergelijken met de gegevens van vroeger wordt er in principe niet met een telescoop geteld. Ook wordt er vanwege de gewenste reproduceerbaarheid van de tellingen pas geteld als de zon op is. Het is namelijk niet de bedoeling dat je de vaak grote groepen vogels, bijvoorbeeld Grote Zilverreigers, op hun slaappleatsen meetelt.

In principe komen alle tellers eenmaal per jaar bij elkaar voor een gezellige avond. Het afgelopen jaar wordt dan doorgenomen en er worden nog wat puntjes op de i gezet voor het volgende jaar.

Bescherming van vogels door tellen

Het doel van de tellingen is om te laten zien hoe belangrijk de Eempolders zijn als gebied voor weidevogels en andere vogels en hoe waardevol het is om het als zodanig in stand te houden. Vijftig jaar tellen heeft een gigantische set aan gegevens opgeleverd. Deze gegevens geven inzicht in de stand van de verschillende vogelsoorten en kunnen bij bedreigingen van het gebied worden gebruikt. Bijvoorbeeld als projectontwikkelaars aan de andere kant van de A27 in de Oostermeent willen bouwen of in geval van plannen voor zonne- en windparken aan de andere kant van de A1. Op dit moment zijn deze plannen voorlopig even afgeketst, maar als het nodig is staat de werkgroep klaar om gegevens aan te leveren.

Ook op een andere manier helpen tellingen om de polders en de weidevogels te beschermen. Ton legt dat uit: als je telt, dan doe je kennis op en weet je wat er aan vogels zit. Vooral Rob Kole en Gert Bieshaar hebben de ogen van de boeren geopend voor wat er in de Eempolders

'Wiel' in Noord

*Juvenile Zeearend in Noord
oktober 2022 | Femmy Landman*

*Tellen vanuit de auto
Ton van den Oudenalder (l) en Femmy Landman (r)
oktober 2022 | Hanneke Cusell*

zit. Ook hebben ze informatie gegeven over mogelijke subsidies. Als boeren zich aansluiten bij het Collectief Eemland – een samenwerkingsverband van boeren die zich vooral inspannen om weidevogels en weideflora te beschermen – kan dit bijvoorbeeld betekenen dat ze uitgesteld maaien, plasdras gebiedjes aanleggen, nesten markeren of zorgen dat mensen niet zomaar over hun land lopen. Soms wordt er in de broedtijd ook een dijk afgesloten. Dat deze maatregelen werken, laten bijvoorbeeld de Grutto's zien: de achteruitgang ervan is hier veel kleiner dan elders in Nederland.

De telgegevens gaan naar Sovon en naar Natuurmonumenten. Voor Sovon is de telmethode in de Eempolders geen standaardmethode. Maar omdat de lange tijdreeks en de enorme database ook voor hen interessant zijn, is beheerder Jan Roodhart van Natuurmonumenten met hen in overleg over hoe met de gegevens kan worden omgegaan. Natuurmonumenten gebruikt de gegevens naar eigen inzicht. Jan Mooij verwerkt ze tot statistieken en verhalen en belicht in elke Korhaan de ontwikkeling van een van de vogelsoorten in het gebied. Bovendien wordt er elke zes jaar een rapport gemaakt. Op de eerste drie na heeft Jan Mooij deze gemaakt.

Waarom zou je in de Eempolders gaan tellen?

Tellen in de Eempolders is leuk, zo leert de ervaring. Jan Mooij is coördinator en telt al sinds 2004 in de Eempolders. Vanaf zijn jeugd vindt hij vogels erg leuk en behalve tellen in de Eempolders doet hij ook mee

aan de broedvogelinventarisaties. Voor Jan Mooij is een van de leuke dingen dat je de ontwikkelingen door de jaren heen ziet en zo ook de verschillen per jaar. De Grutto's of de Kieviten vetrekken bijvoorbeeld het ene jaar veel eerder dan het andere jaar.

Marjan doet nu ongeveer een jaar mee aan de tellingen en vindt van zichzelf dat ze nog lerende is. Daarom is het prettig om samen met een ervaren iemand te tellen. Ze houdt ervan om buiten te zijn, maar vindt het wel fijn dat ze niet elke week hoeft te tellen en niet gebonden is aan alleen het voorjaar zoals bij de werkgroep Weidevogels. En daarnaast is het ook mooi om het gebied door alle jaargetijden heen te volgen.

Ton telt nu zo'n tien jaar. Hij ziet het als schatgraven: je weet nooit wat je tegenkomt. Iets ongebruikelijks, zoals een ontsnapte Buulbuul of een Heilige Ibis, is het leukste, maar een Kerkuil, Velduil of een Zeearend is ook bijzonder. Behalve vogels zag hij ook diverse keren dat een koe in de sloot was geraakt. De eerste keer belde hij de politie die hem eruit haalde. Maar ze raadden Ton wel aan om voortaan de boer te bellen want die kreeg nu een hoge rekening.

Ook Femmy is graag buiten in de natuur en vindt het prachtig om het landschap met het weer te zien veranderen. Ze is op het platteland met vogels opgegroeid waar haar vader haar van alles leerde over bijvoorbeeld Kieviten en Tureluurs. Ze is er ooit aan begonnen omdat het telschema goed paste binnen haar werk en andere bezigheden. Ondertussen doet ze dit al 40 jaar.

Meedoen?

Dat kan! Nieuwe tellers zijn altijd welkom. Tellen in de Eempolders is heel leuk. En het tellen is belangrijk.

Het gaat bij het tellen in de Eempolders vooral om veel te kijken en minder om te horen. Een zekere basiskennis is vereist, ongeveer op het niveau van de vogelherkenningscursus. Verder moet je ongeveer 10 maal per jaar een zaterdagochtend beschikbaar zijn. Bij de indeling van het telschema wordt rekening gehouden met je wensen en ruilen is altijd mogelijk.

Als je je wilt opgeven of als je vragen hebt, kun je contact opnemen met **Irma Hornsveld** via irmahornsveld@gmail.com.

*Telling Noord
Femmy Landman (l) en Ton van den Oudenalder (r)
oktober 2022 | Hanneke Cusell*

*Drie jonge Woudapen heerlijk in de ochtendzon
25 augustus 1985 | Paul Lodewijckx*

*Mannetje Woudaap in spagaat in het riet
25 augustus 1985 | Paul Lodewijckx*

*Mannetje Woudaap wandelt over plompebladen
25 augustus 1985 | Paul Lodewijckx*

De Woudaap

Ixobrychus minutus

Paul Keuning

De verkleinwoorden bij vogelnamen zijn uit de nieuwe vogelgids geschrapt, het is dus geen Woudaapje meer maar Woudaap (*Ixobrychus minutus*). Het Latijnse achtervoegsel *minutus* duidt er al op dat het om een kleine reigersoort gaat, zo'n 40 cm, de grootte van een Waterhoen. Deze onopvallende reiger is lastig voor de camera te krijgen, hij duikt meestal snel weg in het riet en het dichte struikgewas langs de oever. Sluipend en kruipend is hij dan gauw uit het zicht.

Misschien heb je hem in een flits weg zien vliegen, ergens in Zuid-Europa. Dan vraag je je vast en zeker af: "Was dit nu een Kwak of echt een Woudaap?" In vlucht zie je bij de Woudaap op de zwarte bovenzvleugel een grote beige vlek, terwijl de Kwak egaal grijze vleugels heeft. Zijn formaat en zijn gedrag – klimmend en klauterend door de begroeiing en af en toe wegduikend – geven al een aanwijzing. Het contrast tussen de zwarte rugveren en de leembruin gestreepte hals en buik is groter dan bij de Kwak, waarvan de rug grijsbruin is.

De soort staat in Nederland op de Rode Lijst als *Ernstig bedreigd*. Dat betekent dat er recentelijk minder dan 50 broedgevallen in ons land zijn vastgesteld. Opkomen voor de zwaksten, de minder bedeede beschermen, dat ligt ons vogelaars wel. Maar wat is er aan de hand met de Woudaap? Nederland ligt aan de rand van zijn verspreidingsgebied. Toch broeden er elk jaar enkele tientallen broedparen op diverse plekken. De Woudaap houdt van de niet-aangeharkte, wat rommelige plekken, uiteraard dicht bij het water. Verder oud riet, struikgewas en opkomende, vochtminnende boompjes. Misschien is ons land, waar elke hectare in een bestemmingsplan is opgenomen, wel te netjes voor deze rat onder de vogels. En daar waar we de natuur haar gang laten gaan, vreten de Grauwe Ganzen het waterriet en de lisdodden bijna volledig weg. Dat geldt ook voor de Loosdrechtse, de Kortenhoefse en Ankeveense Plassen en omgeving.

Is ons klimaat misschien minder geschikt geworden? Klimaatverandering? Nee, daar kan het niet aan liggen. Het Zuid-Europese klimaat ligt hem goed, dus opwarming werkt in zijn voordeel. In de zuidelijke landen heeft deze reigersoort geen bedreigde status.

Waar heeft de Woudaap de afgelopen jaren zijn nesten gebouwd? Volgens de Vogelatlas van Nederland, een uitgave van Sovon, zijn er kleine concentraties in de doodlopende zijarmen van de Rijn in de buurt van Zevenaar en ook bij Zevenhuizen (ZH). In de Vechtplassen zijn broedgevallen van de Woudaap helaas verleden tijd. Dat is niet alleen de schuld van de Grauwe Gans, het is er gewoon te druk geworden.

Over de Woudaap in ons werkgebied valt verder weinig te zeggen, locaties worden niet aangegeven op waarneming.nl om te voorkomen dat er binnen de kortste keren tientallen fotografen om het nest heen staan. We gunnen deze kleine reiger de rust, waar hij zo op is gesteld. De tijd dat er in de maanden juni en juli 80 á 90 exemplaren gesignaleerd werden binnen ons werkgebied ligt vijftig jaar achter ons, zie *'Vogels tussen Vecht en Eem'*.

Bronnen

- Hustings, F. & K. Koffijberg. Vogelatlas van Nederland. Uitgave Sovon.
- Jonkers, D.A. *et al.*, 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. VWG Het Gooi e.o., Hilversum

Vrouwetje Woudaap
25 augustus 1985 | Paul Lodewijkx

'Hommage' aan Paul Lodewijkx (1947-1988)

De Woudaap is als broedvogel helaas uitgestorven in ons werkgebied. Maar Paul Lodewijkx heeft in de jaren 80 van de vorige eeuw nog net op tijd in Ankeveen een serie fantastische foto's over deze intrigerende vogel gemaakt. Dankzij de hulp van Martin Stevens beschik ik over enkele van zijn gedigitaliseerde dia's die dit artikel illustreren.

Zie het als een eerbetoon aan de 35 jaar geleden verongelukte Paul Lodewijkx. In Het Vogeljaar [36(5):219-220] schreef ik in 1988 een necrologie over hem.

Rob G. Moolenbeek

De Huiszwaluw in ons werkgebied: tellen en beschermen

Huiszwaluw, 2 augustus 2018 | Hugo Weenen

Han Westendorp

Al lange tijd tellen leden van onze Vogelwerkgroep de Huiszwaluwen op veel plekken in ons werkgebied. Dick Jonkers heeft daar in de Korhaan geregeld over gerapporteerd. De oudste reeks (een verzameling adressen waar elk jaar wordt geteld) in Loosdrecht loopt al vanaf 1978. Andere reeksen lopen pas een paar jaar. Maar er zijn ook tellingen gestopt. In 2021 en 2022 is weer geteld.

Nadat ik van Dick Jonkers het stokje 'coördinator zwaluwenonderzoek' mocht overnemen, heb ik een hoop bijgeleerd over zwaluwen. Om inzicht te krijgen ben ik begonnen met het maken van een overzicht. Ik zette alle namen, gebieden en cijfers in spreadsheets en sprak met alle tellers om nadere toelichting van cijfers en gebieden te krijgen.

Veel jaren en veel tellers hebben veel cijfers opgeleverd, maar wat zeggen deze reeksen getallen eigenlijk? Natuurlijk geven ze een beeld van het enthousiasme van de tellers om de nesten in de kijker te krijgen en de vogels te tellen. Daarnaast zijn de data echter ook belangrijk voor clubs als Sovon (Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland).

VWG en SOVON

Omdat de VWG de gegevens aan SOVON doorgeeft, heb ik met hen contact gezocht. Het bleek dat er wat verschillen in beider administraties waren geslopen. Na wat gepuzzel en correcties hebben we de klokken weer helemaal gelijk staan. Jammer genoeg zijn er in het verleden primaire gegevens verloren gegaan en is er jaren niet geteld. Verder zijn tellers gestopt zonder dat er iemand was om de reeks over te nemen. Daarnaast moesten we van een paar reeksen afscheid nemen omdat de resultaten te onbetrouwbaar bleken en de tellers niet meer te raadplegen waren.

Grafieken en duiding

Het werd me al snel duidelijk dat de resultaten van de tellingen letterlijk en

figuurlijk 'alle kanten opvliegen'. Net als de Huiszwaluwen zelf. In 2021 en 2022 ging het 'hier' beter en 'daar' slechter. Eigenlijk zoals elk jaar. De tabel geeft een goed beeld over de afgelopen 10 jaar (hier staan alleen de reeksen waarvan de tellingen doorlopen). Opvallend is dat de zwaluwentillen een lange 'aanlooptijd' nodig hebben voordat de Huiszwaluw ze gaat gebruiken. Dat is ook het landelijke beeld. Gelukkig zien we de bezetting en aantallen in de tillen nu langzaam toenemen.

Al met al is het lastig om aan onze lokale tellingen algemene conclusies te verbinden. En nog lastiger om vervolgens iets zinnigs te zeggen over de oorzaken van de voor- of achteruitgang. Grafiekjes laat ik dan ook achterwege. Wel geven de bevindingen van de tellers over de broedgelegenheid belangrijke aanwijzingen. Bijvoorbeeld als het gebied veranderd is of locaties verdwenen zijn. Helaas melden de tellers regelmatig het verdwijnen van broedgelegenheid door sloop, restauratie of wegsputten van nesten.

SOVON weet uit alle 'big data' wel wat trends te destilleren (zie <https://stats.sovon.nl/stats/soort/10010>). En daarom blijven we tellen en gegevens doorgeven. Belangrijk is natuurlijk elke kolonie (of meerdere kolonies in stad of dorp) jaarlijks op dezelfde wijze te tellen.

Huiszwaluw is 'kwetsbaar'

We weten dat de Huiszwaluw als 'gevoelig' op de Rode Lijst staat en 'kwetsbaar' is.

In het rapport van 2021 schrijft SOVON over de Huiszwaluw onder andere:

- De Nederlandse populatie is ten opzichte van het voorgaande jaar opnieuw achteruitgegaan (nu met 12%).
- Het broedsucces was in de afgelopen jaren juist hoog.
- De recente achteruitgang heeft wellicht te maken met de situatie in het overwinteringsgebied of tijdens de trek.

Vanaf 1975 tot 2000 is de Nederlandse populatie met zo'n 70% afgenomen. Toen volgde een licht herstel. Sindsdien is de trend stabiel maar nog steeds zorgelijk. Daarvoor zijn meerdere oorzaken denkbaar die kunnen liggen in de overwinteringsgebieden, tijdens de trek of in het broedgebied. Je kunt denken aan afnemende biotoopruimte, zandstormen, minder insecten, te natte seizoenen, te droge seizoenen, verdwijnende boerderijen en andere potentiële nestplaatsen. Als je nadenkt over de omstandigheden tijdens het verblijf in Afrika en Nederland en tijdens het heen en weer reizen, dan is het een wonder dat er nog zwaluwen zijn.

Op de vingers tellen

Als de broedgelegenheid bij ons verder achteruitgaat kunnen we op onze vingers natellen dat de broedresultaten en dus de telresultaten dat ook gaan doen. Tellers geven al aan dat de broedgelegenheden minder worden: "Boerderij gesloopt", "Huis verkocht, nesten weggespoten!" enzovoort. Veel nieuwe bewoners willen geen poep op

Huiszwaluw, 21 mei 2012 | Bert Roelofs

Kolonienaam	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ankeveen	24	30		32	31		44			
Ankeveen-2									24	58
Blaricummeent				6	12	20	40	34	23	29
Eembrugge	31	31	28	32	13	12	13	16	10	10
Eemdijk	0	2						16	22	33
Fort Kijkuit Kortenhoef								9		0
Hilversumse Meent		79	81	64	86		78	66	56	59
Huizen	29	26	14	8	16	10	8			
Kortenhoef			34	31	40	45	39			
Kortenhoef-2									14	22
Kortenhoef-Horstermeer			34	31	40					
Loenen	42	52	56	69	50	38	49	55	33	21
Loosdrecht		23	33	46	51	48		30	21	42
Muiden	212	205	198	201	197	171	144	121	100	96
Naarden Vesting	29	27	22	30	32	25	46	34	20	24
Nederhorst den Berg	37	43	31	34	30	25	28	31	26	23
Nieuwersluis			21	22	19	24	19	26	40	41
Nigtevecht	34	40	37	35	40	51	39	29	31	27
Noordpolder te Veld	16									
Polder Eemnes	151	110	121	119	137	118	145	127	110	108
's-Graveland-2									7	15
's-Graveland	34	29	21	17	16		14			
Vreeland	29	36	19	42	43	40	28	27	31	26
Zwaluwtil Nautisch Quartier Huizen	0	0	0	3	3	3	7	12	11	9
Zwaluwtil onder A27 Huizen								0	0	0
Zwaluwtil RWZI Huizen	0	0	0	0	0	0	0	5	6	10
Zwaluwtil Surfstrandje Huizen	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0

de stoep. En dat simpele plankje onder het nest willen ze ook niet. Is hier nog wat aan te doen door de Vogelwerkgroep? Ik zou willen dat we in de VWG meer aandacht gaan geven aan bescherming. En natuurlijk niet alleen aan de Huiszwaluwen, maar ook aan andere vogels en de natuur in het algemeen. Steeds duidelijker wordt dat het hier om onze eigen leefomgeving gaat.

Beschermingsactiviteiten

Her en der hebben we zwaluwentillen staan als alternatieve nestgelegenheid. We zagen al dat we geduld moeten hebben voor er succes is, maar dat we ook optimistisch mogen zijn. Zou er nog succes te boeken zijn bij het behouden en uitbreiden van

nestgelegenheid in de gebieden waar nog veel Huiszwaluwen zijn? Is het bijvoorbeeld een idee om eigenaren van nestlocaties te vragen om structureel die nesten (al dan niet met plankje) te 'adopteren' en dat uit te breiden naar nabijgelegen woningen? Dan gaan we naast nesten tellen ook mensen bezoeken. En zijn er naast de tillen nog andere alternatieven?

Wie heeft er nog meer ideeën? En, mijn grootste en belangrijkste vraag: Wie wil hierover meedenken en meedoen?

Dank

Tot slot wil ik de tellers bedanken voor hun tijd en inzet. Hierbij genoemd: André van Soest, Dick Jonkers, Ellen de Bruin, Ricardo van Dijk, Gert Bieshaar, Marlies van der Weyden, Mieke Pieren-Olijhoek, Piet en Francis Bakker, Rob Moolenbeek, Sjef Staps, Engbert van Oort, Arda van der Lee en Wim Fokker.

En: ook nieuwe tellers zijn welkom!

Huiszwaluw, 22 juli 2010 | Wim Smeets

Vogels voeren: wanneer en wat?

Ruud Overdijk

Vroeger voerden wij vogels alleen in de winter en met name als het had gevoren en/of had gesneeuwd. Tegenwoordig stellen organisaties als Vogelbescherming dat je vogels gerust het hele jaar kan bijvoeren. In een artikel in het dagblad Trouw¹ komt Jan Hooimeijer, vogeldierenarts in ruste uit Meppel, daar fel tegen in verweer. Volgens hem doen we daar soms meer kwaad dan goed mee. Als je vogels wilt bijvoeren moet je goed bedenken wanneer je het doet en waarmee.

Toen ik zestig jaar geleden als kind 's winters wel eens de vogels voerde, gaf mijn moeder me daarvoor een korst oud brood of een restje aardappels. Tegenwoordig is er een enorm aanbod van vogelvoer. Voedersilo's met granen en zaden, vetbollen, vogelpindakaas – al dan niet met meelwormen, bosvruchten, noten en insecten – pindaslingers en gedroogde meelwormen zijn niet alleen in dierenwinkels, maar ook in de supermarkt te vinden.

Waar ik vroeger alleen 's winters wel eens wat eetbaars voor de vogels neerlegde, geven de meeste websites aan dat je gerust het hele jaar door de vogels kunt voeren. 'Vogels gebruiken het hele jaar veel energie', staat te lezen op de website van Vogelbescherming². 'In de winter om zich op temperatuur te houden, in het voorjaar om eieren te leggen en hun jongen groot te brengen. En in de herfst bouwen ze reserves op voor de winter. U kunt ze dus het hele jaar bijvoeren. Vogels proppen zich niet vol als hun honger gestild is. Ook verleren ze niet zelf voedsel te vinden.'

Fastfood

In Trouw plaatst Jan Hooimeijer daar echter een paar kanttekeningen bij. Volgens hem weten vogels niet wat goed is voor hen of hun jongen. Als ze veel zaden en pinda's krijgen aangeboden, gaan ze dat veel eten en geven ze dat in het voorjaar ook aan hun jongen. En dat is absoluut niet goed voor ze, stelt Hooimeijer. 'Het is fastfood.' 'Al in 1986 liet dierenarts Theo Smit van

het toenmalige Centraal Diergeneeskundig Instituut in Lelystad zien dat pinda's dodelijk kunnen zijn voor jonge vogels', gaat hij verder. 'Van de 42 nesten met dode jonge mezen die hij onderzocht, bleken in twaalf nesten de kuikens een maag vol onverteerde stukjes pinda te hebben.' 'Jonge kuikens kunnen die pinda's helemaal niet verteren. Ze stoppen wel met bedelen, met zo'n volle maag, maar gaan uiteindelijk toch dood door de honger. En dat terwijl er in veel gevallen ook wel degelijk rupsen in de buurt waren, waar de ouders de jongen mee hadden kunnen voeren. De vogels waren gewoon te veel gewend geraakt aan het bijvoeren en wisten dus duidelijk niet wat het beste was voor hun jongen.'

Uit eigen ervaring met kooivogels raadt Hooimeijer bijvoeren met alleen zaden sterk af: 'Vogels die in gevangenschap alleen met zaden worden gevoerd hebben een levensverwachting die hooguit een derde is van wat haalbaar is op een gebalanceerd dieet.'

Genuanceerd

Het advies om vogels het hele jaar door bij te voeren kwam oorspronkelijk van de Vogelbescherming en is gretig opgepikt door leveranciers van vogelvoer. Een site als feestvoervogels.nl stelt zonder voorbehoud: 'Tuinvogels bijvoeren? Graag het hele jaar door!' en prijst zonder onderscheid al haar producten aan die het hele jaar door aan de vogels zouden kunnen worden voorgezet. Inmiddels is de Vogelbescherming zelf wat genuanceerder in haar aanbevelingen.

Zwarte Mees op vetbol | Doortje van Dijk

Op de site wordt per seizoen aangegeven wat we de vogels zouden kunnen geven. 's Winters is dit energierijk voer in de vorm van zadenmengsel, fruit, vetbollen en pinda's. In lente en zomer is vooral eiwitrijk voedsel en kalk van belang. De vereniging beveelt hiervoor meelwormen en een eigen 4-seizoenenvogelvoer aan. En in de herfst kunnen de vetbollen en pinda's weer van stal worden gehaald.

Maar wie (veel) vogels in zijn tuin wil, doet er vooral goed aan een vogelvriendelijke tuin te maken. Tegels eruit en een variatie aan gras, bloeiende planten, struiken of bomen erin helpt veel vogels zodat ze op eigen kracht kunnen leven. Wie daarnaast met beleid wat bijvoert kan ervoor zorgen dat vogels zich nog vaker laten zien.

Zwarte Mees op vetbol | Doortje van Dijk

¹ Trouw, 20 januari 2023, 'Help vogels de winter door. Maar niet de lente', artikel van Rob Buitter

² <https://www.vogelbescherming.nl/in-mijn-tuin/vogels-voeren/wanneer-voer-je-wat>

De foto's van Bertus van den Brink

Bertus van den Brink is van begin jaren 90 een actief lid van onze vogelwerkgroep. Als excursieleider en medewerker bij de promotiekraam en vogelherkenningscursus voor de jeugd was hij vele jaren actief.

Inmiddels is hij al weer 20 jaar betrokken bij de vogelherkenningscursus voor volwassenen. Zijn interesse gaat echter steeds meer uit naar vogelfotografie wat goed uitkomt voor het leveren van foto's voor de cursus tijdens de presentaties. Het is heel goed dat we een eigen fotowerkgroep hebben in onze vereniging waarbij we elkaar stimuleren om steeds betere foto's te maken.

Biddende Torenvalk (v), Eempolder, 15 december 2022

*Vuurgoudhaantje badderend,
Bussum, vanuit de fotohut, 9 december 2021*

Winterkoning, Overijssel, 30 september 2022

Sperwer, eerstejaars vogel, Bussum, hut bij watertoren, 18 juli 2022

*Volwassen Appelvink (m),
Lage Vuursche,
vanuit de nieuwe hut
van de fotowerkgroep,
3 mei 2022*

Tweedejaars Slechtvalk, Eempolder, 29 maart 2022

*Boomklever, Bussum,
30 september 2022*

Bontbekplevier (m) met een jong onder de vleugel, Texel, 29 mei 2022

Volwassen Paapje (v), Blaricum, groeve Oostermeent, 2 mei 2018

Waterral, Gooimeer, Huizen, 15 december 2022

Grote lijster, Laarder Wasmeer, 6 mei 2021

*Boomleeuwerik, Blaricum
Tafelbergheide bij een leemkuil, 9 april 2022*

Workshop

Van spechtengat naar vleermuishol

over holle bomen, vleermuizen, bosvogels en bosbeheer

d. Zwarte specht | Doortje van Dijk

Boombewonende vleermuizen en bosvogels zijn een belangrijke indicator voor de natuurwaarde van bossen.

In tegenstelling tot vogels worden vleermuizen door hun geruisloze nachtelijke levenswijze weinig opgemerkt. Voor vleermuizen vervullen bomen een belangrijke functie als verblijfplaats (o.a. als kraam-, paar- en winterslaapboom). Een groot en divers aanbod aan boomholten is dus essentieel voor een gezonde vleermuispopulatie.

Spechten vormen hierbij een onmisbare schakel. Zij hakken een holte in de boom, die na jaren eveneens geschikt wordt voor vleermuizen. De Grote Bonte Specht speelt hierin een belangrijke rol, ook voor andere hollenbroeders onder de vogels. De Zwarte Specht hakt een groter hol, dat daarna geschikt is voor o.a. Bosuil en Holenduif. Naast woonplek functioneert het bos als jachtgebied voor vogels en vleermuizen. Structuurvariatie is het sleutelwoord: een kleinschalig mozaïek van ontwikkelingsstadia met een afwisseling van open en dichte ruimten, die zijn opgebouwd uit verschillende etages met een kruid-, struik- en boomlaag.

Bosbeheer en recreatie

Natuur en recreatie staan soms op gespannen voet met elkaar. Het behoud van oude holle bomen is essentieel voor vleermuizen, die zeer honkvast kunnen zijn. Het omleggen of afsluiten van wandelpaden om deze veterane bomen

te behouden kan daarom belangrijk zijn. Ook broedvogels profiteren van bomen met een hoge leeftijd. Een structuurrijke vegetatie met veel barrières (omgewaaide bomen) kan voor bodem- en struikbroeders een veilige plek vormen. Bodembroeders hebben hinder van wandelaars al dan niet met loslopende honden.

In het Spanderswoud – een bos van 200 ha in Hilversum – zijn tussen 1981 en 1990 een aantal paden afgesloten. Er zijn diverse open plekken gemaakt en bomen omgetrokken. De rijkdom aan vogelsoorten is sindsdien enorm toegenomen. Desalniettemin vormt toenemende recreatie een grote belasting voor de natuurwaarde van het bos. Zonering – met een gradiënt van geen (kernegebied) naar weinig (bufferzone) en naar veel (randzone), wandelpaden en parkeervoorzieningen e.d. – is dan een model om recreatie in goede banen te leiden.

Sprekers tijdens de workshop

- **Paul van der Poel**, Vogelwerkgroep het Gooi e.o. : Spechten, de timmerlieden van het bos
- **Peter Twisk**, vleermuisonderzoeker: Vleermuizen en bosbeheer
- **Theo Verstrael**, vogelonderzoeker SOVON: Bosvogels en bosbeheer
- **Peter Kampen**, bosecoloog en teamleider terreinbeheer GNR: Recreatie/zonering en bosbeheer in het Spanderswoud

Programma

Het programma begint om 9.30 en duurt tot 14.00 uur. Daarna is er een lunch. Van 14.30 tot ongeveer 15.30 gaan we per fiets naar het Spanderswoud om opstanden te bekijken van met name oude grove dennen.

Jan Loggen (Nardinclant Landschapsbeheer)

Waardevol oud grove dennenbos (geplant in 1865) in het Spanderswoud | Jan Loggen

Workshop

Van spechtengat naar vleermuishol

Datum: Zaterdag 1 juli 2023
Tijd: 09:30 - 15:30 uur
Plek: Infoschuur 't Gooi (GNR)
Adres: Naarderweg 103, Hilversum

Kom op de fiets i.v.m. veldbezoek Spanderswoud.

Aanmelden: Vanaf 1 mei 2023
Via: www.nardinclant.nl

Deelname is gratis!

Andernach, T., 2021.
Baardman & Boterkontje.
De vogel en zijn naam.
Uitgeverij Noordboek,
Gorredijk.
126 bladzijden.
ISBN 978 90 561 59630.
Prijs € 22,50.

Baardman & Boterkontje

De vogel en zijn naam

Toine Andernach

besproken door **Dick A. Jonkers**

Dit vogelboek heeft een verrassende titel en dat geldt ook voor de inhoud. Het gaat vooral over de herkomst van vogelnamen. Die van enkele tientallen soorten komen aan de orde. Elke vogelaar is bekend met het feit dat vogels zowel een officiële als een wetenschappelijke naam bezitten. Vaak hebben onze gevederde vrienden daarnaast ook nog een gangbare volksnaam.

Al eerder zijn er boeken gewijd aan de betekenis van vogelnamen. In tal van opzichten wijkt 'Baardman & Boterkontje' daarvan af. Het geheel is kleurig en rijk geïllustreerd. Prachtig zijn de soortteksten voorafgaande aan de in kleur uitgevoerde vogelplaten afkomstig uit '*Nederlandsche Vogelen (1770-1829)*'. Er is voor de luchtig geschreven teksten een greep gedaan uit

de schatkist met soorten die in ons land voorkomen. De beschrijvingen staan vol weetjes van allerlei aard over zo'n soort. De volksnaam 'boterkontje' (voor de Wintertaling) doet mij denken aan die voor de Grote Zaagbek (de 'boterbuik'). Een vogelquiz moet de lezer ertoe verleiden deze op te lossen. De wijze waarop de informatie wordt gepresenteerd en toch leesbaar blijft is boeiend en houdt de aandacht vast. De koppen bij de soorten getuigen van 'originaliteit'. Met titels als 'De puttende putter' en 'Een schijtende schrokop' geven zij een indicatie voor wat volgt.

Het kostte mij moeite om dit boeiende boek in mijn honger naar nog meer kennis in één ruk tot mij te nemen, maar het is in alle opzichten een echte aanrader.

Luiten van Zanden, J.,
2022.
Gevleugelde geschiedenis
van Nederland. De
Nederlanders en hun
vogels. Uitgeverij
Ambo|Anthos,
Amsterdam.
496 bladzijden.
ISBN 978 90 263 57749.
Prijs € 45,00.

Gevleugelde geschiedenis van Nederland

De Nederlanders en hun vogels

Jan Luiten van Sanden

besproken door **Dick A. Jonkers**

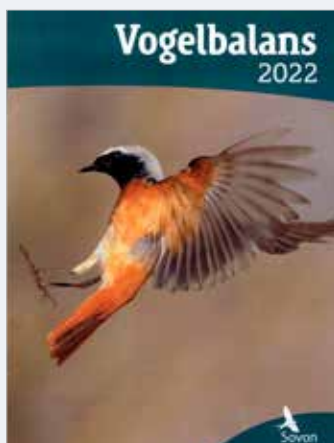
Uit aangetroffen vogelfossielen blijkt dat onze gevederde vrienden al vele miljoenen jaren geleden voorkwamen. Het boek is een beschrijving van de tijdreis van mensen en vogels en hun gezamenlijke geschiedenis vanaf de komst van Homo sapiens.

In een goede mengeling van onderwerpen vertellen diverse auteurs over vogels in de Nederlandse samenleving. Zij hebben het over allerlei banden en betrekkingen gedurende de afgelopen eeuwen tot in het heden. Zowel historici als vogelliefhebbers kunnen zich in de breedste zin van het woord verlustigen aan de tekst en het geboden beeldmateriaal. Een indrukwekkende combinatie. Een onderzoeker beschrijft bijvoorbeeld de ontdekking van Europa, met als

voorbeeld een steltloper, die op het wad leeft. Even verder wordt geduid op archeologische vondsten uit de Romeinse tijd. Hierin komt onder meer naar voren dat vogels niet alleen deel uitmaakten van offerrituelen, maar ook als voedsel dienden. Daarnaast waren ze bruikbaar voor allerlei doeleinden en dat wordt op diverse plekken beschreven. Ze waren niet alleen nuttig, maar konden ook een gesel zijn. Zang, biomonitoring, oude volksnamen en nog veel meer komen aan de orde. Opvallend is de aandacht voor de Toekan van de familie Van der Valk en die voor postduiven en big data. De redactie is erin geslaagd de respectievelijke bijdragen tot een boeiend en goed leesbaar geheel aaneen te smeden.

Jeninga, C. & H. Meulepas.
Goois Nestkast Onderzoek.
Jaarverslag 2022.
Uitgave Vogelwerkgroep
Het Gooi e.o.
Rapportnummer 302: 1-40.

Vogelbalans 2022.
Redactie: De Jong, A. et al.,
2023.
Uitgave: Sovon
Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen.

Gratis te downloaden op:
[https://pub.sovon.nl/pub/
publicatie/21252](https://pub.sovon.nl/pub/publicatie/21252)

Goois Nestkast Onderzoek Jaarverslag 2022

Coby Jeninga & Henny Meulepas

samengevat door **Paul Keuning**

Het afgelopen jaar werd gekenmerkt door een vroeg beginnend broedseizoen nadat er eerst in het vroege voorjaar flink wat stormschade was. Daarom moesten er door Engbert van Oort behoorlijk wat extra nestkasten getimmerd worden. Het goede voornemen voor 2023 is om de aanvulling van het kastenbestand vroeger in het winterseizoen klaar te hebben. Het is geen kleinigheid om een werkgroep van 37 controleurs aan te sturen. Regelmatig stoppen mensen waardoor weer nieuwe controleurs nodig zijn die moeten worden ingewerkt. En als we toch met aantallen bezig zijn: de controleurs ontfermen zich over ruim 1600 nestkasten die op 30 terreinen aan een boom hangen. De beloning is wel dat ze tientallen jonge vogeltjes zien die net uit het ei gekropen zijn. En een kers op de taart is als er naast de Kool- en de Pimpelmezen ook nog bijzondere legsels zijn zoals de Glanskop, de Bonte en Grauwe Vliegenvanger (de

laatste met maar liefst 10 legsels op Fort Uitermeer). Maar ook wanneer je een Zwarte Mees aantreft in de kast is dat een kers op de taart. Zwarte Mezen beginnen zeldzaam te worden. Deze verkleinde uitgave van de Koolmees voelt zich vooral thuis in een perceel met fijnspar en/of dennen. Overige holenbroeders die succesvol jongen grootbrachten in onze nestkasten zijn: Spreeuw, Boomklever, Gekraagde Roodstaart, Holenduif, Bosuil, Roodborst, Winterkoning, Grote Bonte Specht en een Merel die in een halfopen kast van de Grauwe Vliegenvanger twee jongen uit liet vliegen.

Mocht je aandrang krijgen om dit jong vogelgeluk jaarlijks van dichtbij te volgen, aarzel dan niet en loop een keer mee met een ervaren controleur. Die zal je vast nog veel bijzonderheden vertellen. Voordeel van dit onderdeel van het landelijk vogelonderzoek is dat je er niet heel vroeg voor hoeft op te staan.

Vogelbalans 2022

Sovon (Albert de Jong et al. [red.])

samengevat door **Paul Keuning**

Het thema van *Vogelbalans 2022* is 'door de jaren heen'. Sovon is vijftig jaar geleden opgericht. Met veel toewijding en doorzettingsvermogen is een giga-databank opgezet, waardoor we nauwkeurig de voor- of achteruitgang van winter- en broedvogels hebben kunnen vastleggen. Neem bijvoorbeeld de Zwarte Ruit, die al 25 jaar in aantal afneemt. Waar de Dollard in de Waddenzee stroomt tref je ze nog aan in kleine aantallen. Het lage voedselaanbod van slijkarnalen is hier debet aan. De oorzaak daarvan is weer de overvloed aan meststoffen van de landbouw, die uiteindelijk in het Dollard-estuarium terecht komt. Bekeken op landschapstype doen de Grauwe Gans, de Koolmees en de Merel het overal goed. De aantallen boerenlandvogels zijn gigantisch

afgenomen met zo'n 2,75 miljoen broedparen. Boeiend ook om de aardverschuivende ontwikkeling te zien in bijvoorbeeld de bossen van ZW-Drenthe. Rondom Amsterdam en omgeving hebben soorten als Boomkruiper en Boomklever zich aangepast en ze broeden nu in de parken en randstroken. Daar is ook de Grote Bonte Specht alom vertegenwoordigd. Veel vogelsoorten hebben moeite met het inspelen op de klimaatverandering. Maar een soort als de Bonte Vliegenvanger lukt het om zich in het begin van het broedseizoen aan te passen aan de opwarming. De Grauwe Klauwier doet het tegen de verwachting in goed. Hun aantal is sinds 2015 verdubbeld, terwijl het met hun voedselbron (insecten) juist slecht gaat.

Kompanje, E., 2022. De houtsnip. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. 368 bladzijden. ISBN 97890450 46518. Prijs € 24,99.

De houtsnip

Erwin Kompanje

besproken door **Dick A. Jonkers**

Veel mensen denken bij een snip aan het bankbiljet van 100 gulden, dat van 1977 tot 2002 werd opgesierd met een afbeelding van de vogel de snip. Daarnaast staat een houtsnip ook voor twee sneetjes wittebrood met kaas en een sneetje roggebrood ertussen. Maar in de hier besproken monografie de Houtsnip staat de geheimzinnige vogel centraal, een enigszins gedrongen steltloper die in het bos woont.

In de herfst van 1974 vond de auteur als jongen een dode vogel op het trottoir in het centrum van Rotterdam. Hij nam hem mee naar huis en sneed er een vleugel af om te bewaren. Nadien zag hij er nog honderden, die eveneens verongelukt waren. Levend waren het slechts enkelingen. De doodsoorzaak van de slachtoffers was merendeels het gevolg van botsingen met transparante voorzieningen (vooral ramen) tijdens de trek. Aan dit thema wordt veel aandacht besteed. Ook wordt het

werk als onbezoldigd preparateur en wetenschappelijk onderzoeker beschreven. Wanneer hij de vogels toch in handen heeft, biedt dat mogelijkheden voor uitgebreide research.

De auteur belicht een grote verscheidenheid aan interessante zaken. Onder andere gaat hij in op ornithologen en vogelliefhebbers en de plaats die deze vogel onder hen inneemt. Onder de onsmakelijk klinkende titel 'Snippendrek op toast' komen diverse zaken aan de orde die te maken hebben met het consumeren van een Houtsnip. Om ze te bemachtigen werd er op gejaagd met een hagelgeweer en een hond. Een andere methode was het vangen met de flouw (een staand net). Bijzondere aandacht wordt geschonken aan het fenomeen van kortsnavelige exemplaren. Deze komen maar zelden voor.

Een met zeer veel inzet en bevologenheid geschreven publicatie.

Koks, B. & E. Werkman, 2022. Dwaalgast in het graan. De Steppekiekendief in vier seizoenen. KNNV Uitgeverij, Zeist. 288 bladzijden. ISBN 97890 50 11 8590. Prijs € 24,50.

Dwaalgast in het graan

De Steppekiekendief in vier seizoenen

Ben Koks & Elvira Werkman

besproken door **Dick A. Jonkers**

De Russische steppen en Kazachstan zijn van origine het leefgebied van de Steppekiekendief. Tot 2017 was het een dwaalgast in onze Lage Landen. Geleidelijk breidde hij zijn broedgebied uit door zich te vestigen in het noorden van Finland, Spanje, Frankrijk en Tsjechië. In 2017 broedde voor het eerst in de historie een paartje Steppekiekendieven in ons land. Het dorp Westerwijtwerd ten noorden van Groningen had de primeur met dit eerste legsel in West-Europa. Nu, vijf jaar later, nestelen ze er nog steeds in een – evenals in de hiervoor genoemde landen – op een prairie lijkende graanakker. In hetzelfde perceel hebben tegelijkertijd twee paartjes Bruine Kiekendieven gebroed.

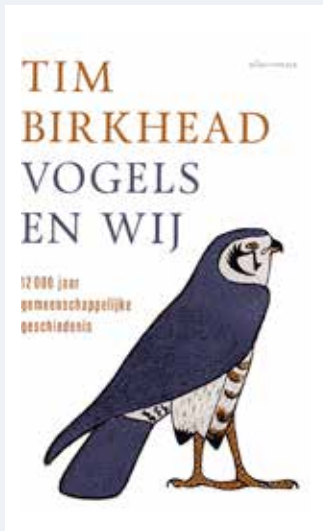
De auteurs beschrijven het magnifieke uitzicht vanuit een toren bij de buurman over het graanveld met de broedplaats. Het terrein rondom diens bedrijf is eigendom van een boer die gestopt is met zijn bedrijf. De omgeving daarvan is een lusthof met slingerpaadjes, rozen, muurtjes en torentjes en daardoor een rijke (avi)fauna.

Voortdurend doemden tal van vragen op die om meer inzicht vroegen in het leven van de 'steppekiek'. Literatuuronderzoek leverde weinig publicaties op. Niet verwonderlijk met de uitgestrekte en moeilijk toegankelijke leefgebieden in en na de broedtijd. Aan de hand van geraadpleegde archieven,

eigen onderzoeken, ervaringen van andere onderzoekers en vogelaars op de continenten waar de soort zich ophoudt, lukte het toch om grip te krijgen op en een beeld te vormen over de Steppekiekendieven. Ringonderzoek en met zenders uitgeruste exemplaren leverden ook een bijdrage.

Dit boek is een verhaal over de Steppekiekendief in de zomer, winter

en tijdens de migratie. Een keur aan onderwerpen komt aan bod. Het nawoord fungeert als toetje met onder andere het op reis zijn in alle seizoenen en een zoekhulp om in de literatuur de buitenlandse naam te kunnen vinden van de soort. Een appendix met mogelijk toekomstig onderzoek is het sluitstuk.

Birkhead, T., 2022.
Vogels en wij. 12.000 jaar gemeenschappelijke geschiedenis.
Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen.
408 bladzijden.
ISBN 97890450 41469.
Prijz € 36,99.

Vogels en wij

12.000 jaar gemeenschappelijke geschiedenis

Tim Birkhead

besproken door **Dick A. Jonkers**

Al zo'n 12.000 jaar heeft de mens een gemeenschappelijke geschiedenis met vogels. Het oogmerk van het boek is om het enthousiasme voor vogels te delen en te verduidelijken hoe onze band met hen gaandeweg is veranderd. De auteur combineert zijn passies voor wetenschap, kunst en geschiedenis bij het belichten van onze omgang met vogels. In het boek verenigt hij een uitgebreide geschiedkundige benadering met een leven lang ornithologisch en met invoelingsvermogen uitgevoerd onderzoek. Daarbij benadrukt hij dat de tegenwoordige betrokkenheid bij vogels mogelijk van tijdelijke aard is, maar hoopt hij dat ze in de toekomst beter beschermd kunnen worden.

De grote betekenis van vogels uit de Steentijd – en degenen die voor het bijdragen aan de kennis daarvan een belangrijke rol speelden – wordt beeldend beschreven. Ook is een impressie van een eigen bezoek aan een grot uit die

tijd opgenomen. Aansluitend volgen de ontwikkelingen van jacht naar landbouw, die konden worden afgeleid uit vondsten van gemummificeerde vogels en vogelhiërogliefen in onderaardse catacomben van het oude Egypte. Het opbloeien van de wetenschap in Griekenland en Rome is een ander belangwekkend item, met onder meer informatie over classificatie, zang, voortplanting en het verorberen van vogels. Opzienbarend is het onderwerp herentijdverdrif, waarin ook uitwassen worden belicht. Nonchalant omgaan met consumptie van onze gevederde vrienden sluit daarbij aan. Uitwassen van de tijd doden blijven niet onbesproken; het fenomeen vogels kijken eveneens. In dit verhelderende werk mag aandacht voor vogelonderzoek niet ontbreken. Hun evolutie en ecologie komt aan bod. De afsluiting gaat over de uitgestorven Reuzenalk. Opkomst en ondergang horen bij elkaar.

Nieuwsbrief STORK

Ooievaarsstichting, januari 2023

In januari verscheen er weer een nieuwsbrief van de ooievaarsstichting STORK. Er wordt melding gemaakt van de eerste vogelgriep-slachtoffers in 2022. De resultaten van de wintertelling in 2022 worden afgezet tegen die van voorgaande jaren. De laatste drie jaren waren er rond de 1000 overwinterende ooievaars. Het betreft voornamelijk Nederlandse vogels met een piek in de leeftijdsklasse 11-16 jaar. Bijna alle jongen migreren naar het zuiden. Het aantal broedparen nadert de 1500. Afgelopen 14 en 15 januari is er weer geteld en we zijn benieuwd naar de resultaten.

De Vink, C. & J. Mooij, 2022.
 Broedvogels van
 Einde Gooi 2022.
 Uitgave Vogelwerkgroep
 Het Gooi e.o.
 Rapportnummer 310: 1-34.

Broedvogels van Einde Gooi 2022

Carel de Vink & Jan Mooij

samengevat door **Paul Keuning**

Einde Gooi is een rustig, parkachtig bosgebied aan de rand van ons werkgebied. Ingeklemd tussen de Noodweg en de Floris V-weg vormt het de grens met de provincie Utrecht. Na de inventarisatie van 2015 kreeg onze Vogelwerkgroep van Natuurmonumenten opnieuw het verzoek om dit landgoed te onderzoeken op broedvogelterritoria. Uit vorige inventarisaties wisten we al dat dit bos met zijn afwisseling van oude loofbomen met dennenbos en gedeeltelijk open weide bekend staat als een rijk vogelgebied.

Onder leiding van Carel Vink en Jan Mooij hebben bij toerbeurt veertien tellers volgens de Sovon BMP-methode geturfd welke vogelsoorten er hun geluid lieten horen. In tabel hieronder de resultaten.

Niets is zo veranderlijk als het (vogel-) leven. De auteurs hebben gepoogd om de verschillen met vorige tellingen te verklaren, maar die lagen niet altijd voor de hand. De Europese trend is dat het

aantal vogels terugloopt. Logisch dat dan ook de aantallen op Einde Gooi afnemen of dat soorten zelfs geheel verdwenen zijn. Voorbeelden: Boomvalk, Patrijs, Zomertortel, Wielewaal, Geelgors en Matkop. Ook heeft het laten verwijderen van nestkasten (die er 15 jaar geleden nog wel hingen) mogelijk het verdwijnen van de Ringmus tot gevolg gehad. Maar niet altijd was er een eenduidige verklaring. Waarom waren er nu minder Grauwe Vliegenvangers en Fluiters?

Natuurmonumenten kan trots zijn op het feit dat het nog steeds een mooi gevarieerd bos is, een plek waar vier spechtensoorten zich thuis voelen: de Zwarte, de Grote Bonte, de Groene- en de Kleine Bonte Specht. Aanbevelingen en aanpassingen voor het beheer zijn er in dit geval niet duidelijk. Dit ouder wordende bos is en blijft een boeiende plek en gelet op het aantal soorten dat vergeleken met 2015 nog met vijf is gestegen tot 52, zou ik zeggen: houden zo, bewaar die rust.

Territoria	Vogels
> 40	Boomkruiper, Koolmees, Merel, Roodborst, Vink, Winterkoning, Zwartkop
20 – 40	Boomklever, Grote Bonte Specht, Pimpelmees, Tjiftjaf, Zanglijster
10 – 20	Bonte Vliegenvanger, Goudhaan, Holenduif, Houtduif, Spreeuw, Tuinfluiter
5 - 10	Appelvink, Fitis, Gaai, Grote Lijster, Grauwe Vliegenvanger, Nijlgans, Putter, Spotvogel, Zwarte Kraai
< 5	Boerenzwaluw, Bosuil, Buizerd, Fitis, Gekraagde Roodstaart, Goudvink, Grasmus, Grauwe Vliegenvanger, Groene Specht, Groenling, Grote Lijster, Havik, Houtsnip, Huismus, Kleine Bonte Specht, Kuifmees, Nijlgans, Spotvogel, Staartmees, Witte Kwikstaart, Kauw, Kerkuil, Koekoek, Raaf, Ransuil, Wielewaal, Zwarte Mees, Zwarte Specht

Aantal territoria Einde Gooi 2022

d. *Boomklever* | Doortje van Dijk

Iets voor jou?

De Vogelwerkgroep zoekt een nieuwe secretaris

Onze ruim 800 leden genieten van het bestuderen en beschermen van vogels (onze doelstelling). Daarvoor regelt en organiseert de VWG van alles. Zoals elke vereniging kan ook onze vereniging naast de vele vrijwilligers niet zonder enige vorm van bestuur. Onze huidige secretaris, Huub Casander, heeft er nu 10 dienstjaren op zitten en hoewel hij erg geniet van de bestuursbijeenkomsten, is het nu tijd dat iemand anders het van hem overneemt. Het is veel leuker dan je misschien zou denken en vraagt een beperkte tijdsinvestering.

Dan moet ik alleen maar lange verslagen maken zeker?

De secretaris maakt een verslag van de acties en van de besluiten. Past op één A4. En maakt in overleg met de voorzitter een agenda. Weinig werk, er zijn grotendeels vaste agendapunten. O ja, ook een voorstel maken van vergaderdata en bijhouden van de infoschuur-agenda ten behoeve van bijeenkomsten voor de VWG.

Maar ik houd niet van vergaderen...

Het bestuur komt 6 keer per jaar bijeen. Met koffie en koek (soms gebak), en altijd gezellig.

Waarom is het dan leuk?

Je kunt meepraten over verenigingszaken. Boeiend om bij te dragen aan zaken waar de vogels wat aan hebben en waar leden enthousiast van blijven of worden.

Jullie vergeten vast iets te noemen?

Ja, het jaarverslag en het jaarplan. De secretaris vraagt teksten op en voegt die samen. Zelf hoeft je niets te schrijven.

Ik wil niet allemaal post thuis

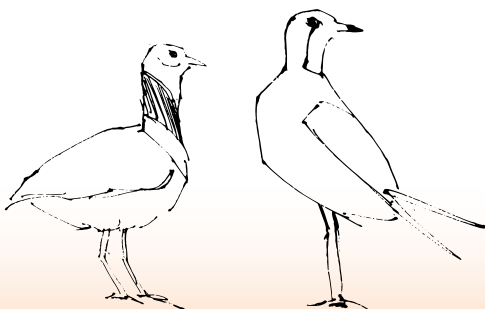
Alle post komt digitaal binnen, die daarna kan worden doorgestuurd naar belanghebbenden.

Wat moet ik nu echt kunnen?

- Handig zijn met de tekstverwerker
- Een opgeruimd karakter houden
- Zaken meteen afhandelen
- Gewoon jezelf zijn

Wil je meer informatie, vraag dan eens hoe onze afzwaaiende secretaris Huub Casander het doet: secretaris@vwggooi.nl.

Wat doet zo'n secretaris eigenlijk?

Wat was interessant in de vogelbladen?

Samengevat door Paul Keuning

Wie is er lid van Dutch Birding en wil begin maart het laatst verschenen nummer een paar dagen aan mij uitlenen? Dan neem ik het weer op in dit overzicht.

Bij voorbaat dank, Paul Keuning

Domphoorn jrg. 56(4), dec. 2022

Natuur- en vogelwacht De Vijfheerenlanden. Eerlijk gezegd weinig vogelnieuws, wel een excursieverslag met leuke waarnemingen van Texel begin oktober. Voorbeelden: de Krombekstrandloper, een Strandleeuwerik en een Paapje op doorreis.

De Gierzwaluw jrg. 60(4), dec. 2022

VWG Amsterdam. Tycho Fokkema neemt De Bovenkerkerpolder onder de loep. Ingeklemd tussen Amstelveen en Uithoorn hebben de boeren zich hier verenigd om er een vogelvriendelijk landschap van te maken. Je ziet hier naast de weidevogels Watersnippen, Goudplevieren, Paapjes en Tapuiten. Frank van Groen zag aan de westkant van Amsterdam in de Brettenzone een veelbelovende heuvel om daar een trektelpost in te richten. Wie half december bij de lezing van Frank Grégoire was over de voettocht naar de Noordkaap en heeft geschild van zijn met pen en penseel geïllustreerde verhaal, geniet ook van dit avontuur. Je beleeft mee hoe hij vanuit zijn tentje in de omgeving van Oslo bij een meertje een uiterst schuwe Kuifduiker vanaf een paar meter afstand observeert.

De Kruisbek jrg. 65(5)

Vogelwacht Utrecht. Bert Geelmuijden schetst een 'Portret van twee jonge vogelaars'. Twee Amersfoortse tieners: Robin Drenth en Nelson Stukker, digitaal vaardig, scherpe waarnemers en goede fotografen, zorgen dat het met de toekomst wel goed zit bij de Utrechtse Vogelwacht. Nog een artikel van Geelmuijden 'Ortolaan? Of toch een Geelgors?' Zelfs met close-up foto's bij de hand is het verschil lastig uit te maken. Deze jonge Geelgors van 16 okt. jl. in de Kampen op de dijk van de A27, heeft nl. ook een gele oogrand. Maar de donkergrijze snavel gaf de doorslag.

Sovon nieuws jrg. 35, dec. 2022

In dit nummer aandacht voor de Dwerggans, die we steeds minder zien. Arjen Boele merkt aan de terugloop van zeldzame broedvogels dat de vogels die goed tegen de kou kunnen niet meer vanuit het hoge noorden naar Nederland komen, maar blijven steken in Zweden of Denemarken.

Marcel Wortel legt uit waarom de Scholekster in 2023 voor de derde keer 'Vogel van het Jaar' wordt. Hij bepleit een betere inrichting van het boerenland, de natuur een plek te geven

in de stad en vooral rust te gunnen aan de Scholekster in het Waddengebied en de ZW-Delta.

Verder: Door het zachte winterweer sneuvelen veel records bij de midwintertelling. Afname van de Groenling door 'het geel', een eencellige dodelijke parasiet in de keelholte.

Limosa jrg. 95(3)

Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU) en Sovon. Jan van der Winden deed samen met vijf co-auteurs onderzoek naar het voorkomen van de Zwarte Stern in het IJsselmeergebied en de Waddenzee. Prangende vraag is: "Waarom zaten er in de zomermaanden tot 1997 aantallen tot boven de honderdduizend en zijn de aantallen daarna met 80 procent gedaald?" Dit roept een aantal vragen op over het voedselaanbod.

Hein Verkade hield zich op het landgoed Nieuw Leeuwenhorst in Noordwijkerhout bezig met de sexratio bij Tafel- en Kuifeenden. Omdat het woord sexratio niet in de Van Dale staat, legt de auteur even uit dat het hier gaat om de scheve man-vrouw verhouding. Bij de meeste eendensoorten is er een mannenoverschot. Tellingen sinds 1998 wezen uit dat de verhouding bij de Tafeleend met 71% mannen scheef is. In het artikel worden daar verschillende redenen voor genoemd waar wij weinig

invloed op hebben.

Joost van Reisen richt zich op de invloed van waterwinning op de populatie van eenden in de duinen. Aanvankelijk profiteerden veel eendensoorten van de voedselrijke plassen door infiltratie met nauwelijks gezuiverd water. Na de zuivering van met name fosfor namen de aantallen eenden drastisch af, met uitzondering van de Krooneend die leeft van kranswieren en die doen het goed in het gezuiverde water.

W. van Boekel en M. Jansen namen de slaappleatsen in De Onlanden van Blauwe Kiekendieven onder de loep. Aan de hand van braakballen kon het dieet nauwkeurig worden vastgesteld.

Vogels jrg. 42(5), Winter

Het blad van Vogelbescherming Nederland. De voornaamste taak van onze Vogelbescherming is voorlichting geven. Dat gaat van nestkastjes en wintervoer tot uitleg over stikstof en waarom dat in een overdosis slecht is voor onze natuur. We juichen (soms) als er een nieuwe vogelsoort zijn domicilie heeft gevonden in ons land. Maar dat het wereldwijd bar slecht gaat met onze gevleugelde vrienden is minder leuk. Chris van der Heijden rapporteert over

het laatste rapport 'State of the World's Birds'. Dit geeft een ontluisterend beeld van vogels die wereldwijd met uitsterven bedreigd worden. Ook veel Nederlandse vogels vertonen een aanhoudend dalende lijn. De strohalm waar de auteur zich aan vastklampt is de landbouwtransitie, waardoor mogelijk natuurherstel in gang gezet wordt.

De Grauwe Gans jrg. 38(3), dec. 2022

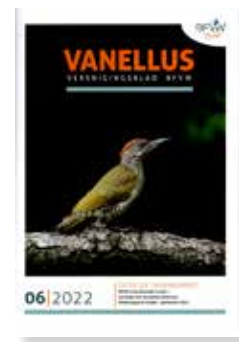
Vogel- en natuurwacht Flevoland. Karel Mauer: 'Langdurig verblijf van Slangenarend in Z-Flevoland'. Geregelde waarnemingen tussen 17 mei en half augustus van eerst één Slangenarend, waar zich later een tweede exemplaar van het 2e kalenderjaar bijvoegde. Bijzonder, maar gezien de leeftijd nog geen Nederlands broedgeval. Interessant is de rubriek recente waarnemingen in Flevoland. Enkele krenten uit de pap: Steppekiekendief, Roodpootvalk en op de Marker Wadden (hoort ook bij Flevoland) een Roodstaartzwaluw, Roodkeelpeiper en een Ortolaan.

Vanellus jrg. 75(6), 2022

BFVW (Bond van Friese Vogelwachten). Deze overkoepelende organisatie, gevestigd in het terpdorp Liewert,

heeft een eigen Friese waarnemings-app ontwikkeld. Het veldwerk dat voornamelijk bestaat uit het monitoren van weidevogels, wordt ondersteund door 50 dronepiloten. Zo is de nazorg geborgd.

Het Kievitseieren zoeken, in het Fries 'aaisykjen' is tot half april toegestaan en levert daarna een groot potentieel aan nestbeschermers op. Daardoor is het aaisykjen in 2022 toegevoegd aan de lijst immaterieel erfgoed. Broedzorg, educatie en tegengaan van predatie is dagelijkse kost op het hoofdkantoor. De aantallen van getelde nesten in Friesland over 2022, laten zien dat met name de Grutto het nog steeds moeilijk heeft.

Advertentie

Een eigen vogelkijkhut in het Reestdal

Verblijf eens in een 'heidehuisje' met een eigen kijkhut uitsluitend voor gasten in het natuurgebied van het Reestdal in Drenthe.

Nico de Haan ging u voor: 'Als je niet aangestaard wordt door de Schotse Hooglanders dan word je wel begluurd vanaf de kale topjes van het struikgewas door de Roodborsttapuiten.'

Er is een laadpaal voor elektrische auto's.
Meer informatie op: www.heidehuisje.nl of 06-81525089

PLAS-DRAS PROJECT EEMLAND

Waarom deze plas-dras?

Dit soort melioratie is het voorjaar het favorietste. Zijn uit Afrika hebben ze wel zin in het lekken. Een plas-dras is het restaurant voor watervogels.

Om de vruchten te kunnen na de lange reis is er veel moeite nodig. Dat geldt ook later in het jaar nog als de moeren leeg en de wortels moeten vaak worden.

Van de laatste melioratie bij een plas-dras wordt de waterrijke drasgebied in de grond samen met een waterdicht filter.

De waterrijke hebben de melioratie afgevoerd om het vele water te laten verdampen.

Maar ook het is niet mogelijk om het water te laten verdampen. Het is belangrijk dat de melioratie afgevoerd wordt.

Grutto, Eempolder, 29 mei 2017 | Wim de Jong

Vijftig jaar Eempoldertellingen: wat is er gebeurd?

Telgebieden Eempolder

50 jaar Eempoldertellingen

1305 teldagen
40.000 waarnemingen
222 soorten
8,6 miljoen vogels

Vijftig jaar Eempoldertellingen: wat is er gebeurd?

Jan Mooij

Eempolder, 8 november 2018 | Jeannette Tas

Dit is het vijftigste jaar dat wij de vogels in de westelijke Eempolders tellen. Het lijkt een mooi moment om eens te kijken wat er in de afgelopen halve eeuw is veranderd in de Eempolders en hun vogelbevolking. In 2011, bij de duizendste teldag, heb ik al wat ontwikkelingen beschreven. Een artikel van vorig jaar beschrijft de ontwikkeling van de biodiversiteit. In dit verhaal zal ik proberen om een meer algemene samenvatting te geven.

Tijdens de duur van de tellingen is het getelde gebied één keer uitgebreid. Naast de oorspronkelijke telgebieden Noord (1221 ha) en Zuid (988 ha) tellen we sinds 1984 ook de Oostermeent (238 ha). Dit stuk wordt door een apart team onderzocht, maar de telinspanning in de andere gebieden is door deze uitbreiding niet veranderd.

De Eempoldertellingen zijn gestart in 1973 toen er plannen werden gemaakt voor een nieuwe ruilverkaveling in dit gebied. Al rond 1940 was er een eerste ruilverkaveling uitgevoerd. Hierbij werden voor het eerst een aantal wegen in de polders aangelegd. De boerderijen bleven toen nog op hun oude plek achter de Wakkerendijk in Eemnes. Ook werd het waterpeil in de polder verlaagd. Voor die tijd waren de percelen aan de

oostkant alleen bereikbaar via de ervoor gelegen hooilanden. Die waren zo nat dat er hooguit aan het eind van de zomer hooi kon worden gewonnen. Die verre en daardoor zeer rustige hooilanden waren ideale broedgebieden voor onder andere de Kemphaan en de Watersnip, die er in grote aantallen voorkwamen. Na deze ruilverkaveling bleven deze soorten aanwezig, al namen hun aantallen wel af. Daar stond tegenover dat weidevogels van wat minder natte en arme graslanden zoals Kievit, Scholekster en Grutto waarschijnlijk toenamen. We weten dat niet precies want in die periode waren er geen tellingen.

Juist dat gebrek aan historische gegevens was een belangrijke aanleiding om de tellingen te starten. Als je een terrein wilt beschermen moet je zo

goed mogelijk weten wat er aanwezig is. Zonder zulke gegevens kun je niet hard maken dat het gebied belangrijk is. Het was een heel ambitieuze opzet. Het hele jaar door moesten in de westelijke Eempolders (in eerste instantie alleen de Noord- en de Zuidpolder te Veld en de Maatpolder) elke veertien dagen alle vogels worden geteld. Uiteraard deed men dit om de beurt met een groep mensen (vaak nog op de fiets!) en men hield het ook vol. Van de oorspronkelijke tellers doet niemand meer mee, maar tot op de dag van vandaag is het altijd gelukt om voldoende tellers te vinden om de tellingen voort te zetten. In 1984 waren er zelfs zoveel tellers dat besloten werd om de Blaricummeent erbij te nemen. Ook dit gebied is sindsdien altijd geteld.

In de vijftig jaar dat de tellingen nu lopen zijn er 1305 teldagen geweest waarop eerst twee en vanaf 1984 drie telploegen, meestal met twee tellers, op pad zijn gegaan. Al die gegevens moesten worden gerapporteerd en daarna door de coördinatoren worden verwerkt tot jaaroverzichten en rapporten. Dat laatste is nu nog steeds een aardig klus. Vijftig jaar geleden, nog zonder computers, moet het een monnikenwerk zijn geweest. In totaal zijn er nu ongeveer 40.000 waarnemingen verwerkt van 222 soorten met een totaal van 8,6 miljoen vogels. Die soorten zien we natuurlijk niet allemaal elk jaar. Gemiddeld zien we per jaar ongeveer 113 soorten. Dit getal is gedurende deze vijftig jaar niet significant veranderd. Zoals in het artikel over biodiversiteit wordt gemeld, is het aantal soorten dat bij één telling wordt waargenomen in de loop van de jaren wel duidelijk gestegen.

Echt grote veranderingen zijn er bij het aantal waargenomen vogels. Figuur 2 laat zien dat we in het begin nog geen 100.000 vogels per jaar telden. Tegenwoordig zijn dat er regelmatig meer dan 300.000. Die toename komt vooral door de enorme groei van het aantal ganzen en zwanen. Terwijl in het eerste rapport nog geklaagd wordt dat er zo weinig ganzen aan de grond komen, is tegenwoordig in de winter een totaal van meer dan tienduizend ganzen tijdens één telling heel gewoon.

De verklaring van die toename is tweeledig. In de eerste plaats hebben de boeren hun best gedaan om het gras zo voedzaam mogelijk te maken. Dat is voor graseters zoals ganzen natuurlijk zeer aantrekkelijk. Het aantal in Nederland overwinterende ganzen is in de loop

van deze vijftig jaar dan ook aanzienlijk gegroeid. Maar zowel in Nederland als in de Eempolders lijken de aantallen de laatste jaren niet meer toe te nemen. Opvallend is de aantalsontwikkeling van de exoten Nijlgans en Canadese Gans. Beide soorten zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen, maar terwijl in Nederland de toename nog doorgaat zijn de aantallen in de Eempolders vanaf 2010 weer sterk gedaald.

Bij het begin van de tellingen lag de nadruk van de zorgen natuurlijk bij de weidevogels. De Kemphaan en de Watersnip gingen op dat moment al duidelijk achteruit. Toen rond 1990 de landinrichting begon waren ze als broedvogel vrijwel verdwenen. Van de Kievit liepen de aantallen langzaam op. Die worden echter voor het grootste deel bepaald door de aantallen buiten de broedtijd. Het voorjaar is de tijd dat wij verreweg de kleinste aantallen Kieviten zien. In de broedtijd lopen de aantallen in telgebied Noord op, maar dalen ze in de twee andere telgebieden.

De Grutto nam in eerste instantie af. Vanaf 1995 beginnen de totale aantallen weer toe te nemen. Dit komt voor een deel doordat grote groepen Grutto's zich voor de broedtijd verzamelen in plasjes in de reservaten. In mei en juni nemen de aantallen in Zuid en de Oostermeent verder af, maar in Noord nemen ze sterk toe (figuur 3). De aantallen zijn vooral groot in het reservaat. Net als bij de Scholekster en de Tureluur valt op dat de broedvogels steeds eerder vertrekken.

De Scholekster lijkt in grote lijnen de landelijke ontwikkeling te volgen. Er is een sterke toename tot 1990, gevolgd

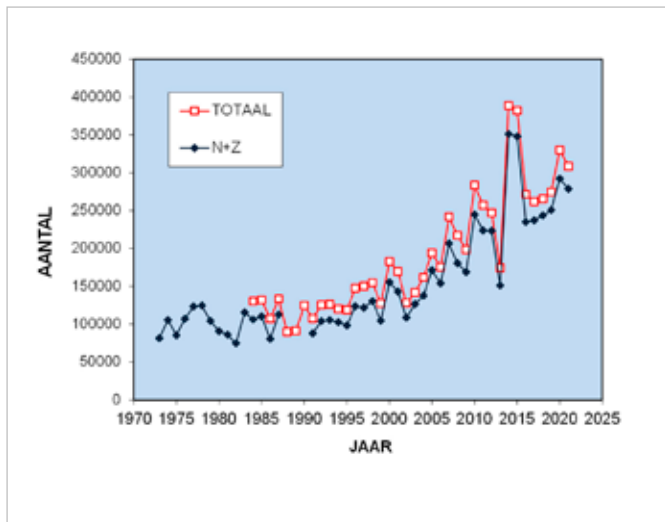
door een even sterke afname tot het jaar 2000. Dan volgt een klein herstel, maar vanaf 2015 dalen de aantallen weer. Beter gaat het met de Tureluur. Die is in Zuid wat achteruitgegaan, maar in Noord wat meer toegenomen. Ook landelijk doet de Tureluur het redelijk. De Veldleeuwerik is in de periode tot 2003 met 98% afgenomen. Daarna blijft hij op dat niveau, verrassend genoeg vooral in Zuid. De Gele Kwikstaart is in de loop van de jaren als broedvogel verdwenen, maar de laatste jaren komt hij weer terug in het reservaat.

Bij de roofvogels zijn de Buizerd en de Bruine Kiekendief toegenomen. De gemiddelde aantallen van de Torenavalk namen juist af. Bij de Buizerd en de Torenavalk zien we een grote invloed van de jaren met veel Veldmuizen (figuur 4). Door de grote dichtheid aan waarnemingen zijn dit soort details bij de Eempoldertellingen vaak makkelijk te constateren.

Veel veranderingen kunnen door de Eempoldertellingen nauwkeurig worden gevolgd. Voorbeelden zijn het verdwijnen van de Bonte Kraai, het opkomen en verdwijnen van de Kleine Zwaan, het opkomen van Canadese Gans, Nijlgans en Grote Zilverreiger. Recent zagen we de invloed op de Merel van het usutuvirus. We zijn nu benieuwd wat de vogelgriep aan veranderingen teweeg zal brengen. De Brandgans lijkt er sterk door getroffen en dat is al een aantal jaren onze meest getelde soort! Ook in de toekomst zullen er ongetwijfeld interessante vragen opduiken. Wij beginnen daarom opgewekt aan de volgende vijftig jaar.

Brandgansen, Eempolder, 2 april 2017 | Hans Hover

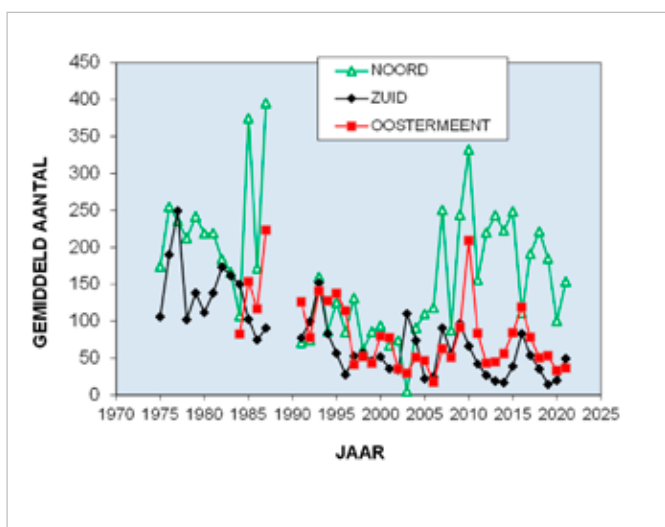

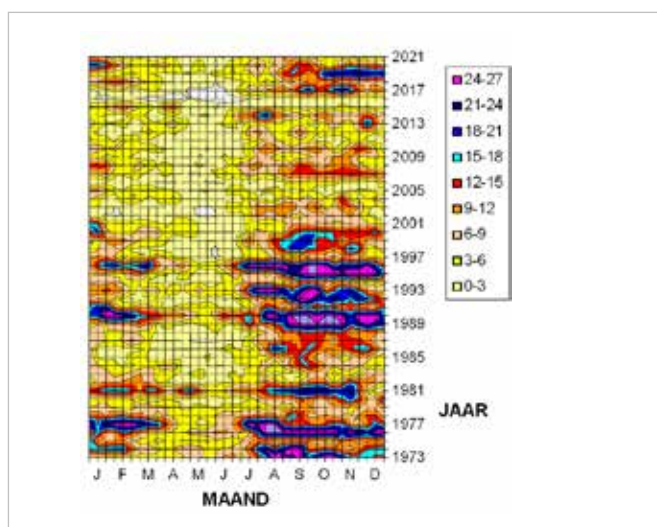
Figuur 2. Totale aantallen getelde vogels per jaar.

Mannetje Kemphaan
Ervenweg, Eempolder, 6 mei 2021 | Burg de Man

Figuur 3. Gemiddeld aantal Grutto's in de maanden mei en juni per telgebied

Figuur 4. Samenvatting van de resultaten voor de Torenvalk. Dit toont de invloed van muizenjaren.

Nijlgans, Eempolder, 15 november 2018 | Jeannette Tas

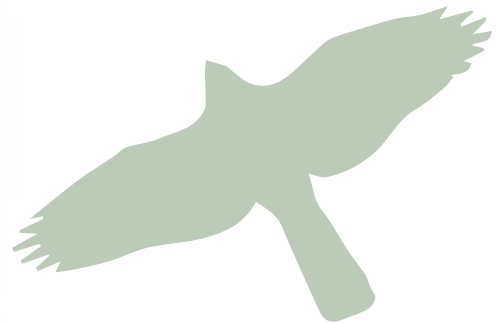
VWG informatie

Werkgebied

Wijzigingen ledenregister

De wijzigingen in het ledenregister worden vanaf 2023 één keer per jaar opgenomen in De Korhaan

Contributie en lidmaatschap

- Het lidmaatschap is inclusief ons verenigingsblad De Korhaan.
- De contributie van de Vogelwerkgroep bedraagt minimaal € 20,00 per jaar.
- Leden uit één gezin of samenwonenden kunnen huisgenoot-lid worden. De contributie is dan minimaal € 7,00 per jaar. Je ontvangt dan geen tijdschrift.
- Opzeggen van het lidmaatschap graag vóór 1 november van het lopende kalenderjaar.

Schenken

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is als **ANBI** aangemerkt en daardoor zijn uw giften onder voorwaarden aftrekbaar bij de Belastingdienst. Daarnaast kunt u in uw testament een legaat opnemen ten gunste van de VWG. Het is gewenst dit wel met uw notaris te bespreken.

Aanleveren kopij/artikelen De Korhaan

- Kopij/artikelen worden bij voorkeur digitaal aangeleverd in Word (ook tabellen).
- Figuren, foto's en tabellen/grafieken worden afzonderlijk meegestuurd. Onderschriften bevatten figuur-nummer, beschrijving, datum en fotograaf.
- Fotobestanden onbewerkt en in zo hoog mogelijke resolutie (>300 dpi) bij voorkeur via wettransfer aanleveren. Vermeld altijd locatie, datum en fotograaf.
- Bij aangeleverde foto's, plattegronden, figuren etc. gaat de redactie ervan uit dat de schrijver over de copyrights beschikt. Eventuele kosten i.v.m. copyrights (navordering) zijn voor de auteur.
- In de tekst zo nodig een verwijzing (onderschrift) waar de figuur/foto geplaatst moet worden.
- Nederlandse soortnamen beginnen met een hoofdletter, families e.d. met een kleine letter.
- Bij 'Bronnen/literatuur' de auteur, jaartal, titel, tijdschrift/boek met uitgever.
- Boekbesprekingen ca. 300 woorden. Een hoofdartikel maximaal 2500 woorden en znodig meer in overleg.

Kopij volgend nummer uiterlijk voor: 28 MAART 2023

Kopij kunt u sturen naar:
redactie@vwggooi.nl

Uiterlijk voor de 28ste van de maanden maart (zomernummer), juli (herfstnummer), oktober (winternummer) en december (lentenummer).

In principe bepaalt de datum van binnenkomst bij de redactie de plaatsing in een volgend nummer.

Adressenlijst

Website <https://vwggooi.nl>
Bankrekening Triodosbank rekeningnummer: NL17 TRIO 0391 1047 99 t.n.v. VWG Het Gooi e.o., Bussum

Bestuur van de Vogelwerkgroep

Voorzitter	Piet Spoorenberg	Celebesstraat 36, 3742 DD Baarn	035-5436371	voorzitter@vwggooi.nl
Secretaris	Huib Casander	Vlie 30, 1273 WN Huizen	035-5259131	secretaris@vwggooi.nl
Penningmeester	Niek Wieringa	Zoddeland 12, 1394 KR Nederhorst den Berg	06-48477299	penningmeester@vwggooi.nl
Onderzoek en bescherming	vacature	avifauna@vwggooi.nl		
Ledenactiviteiten	Wouter Rohde	Prof. De Jongstraat 3, 1221 HX Hilversum	06-13708419	excursies@vwggooi.nl
Communicatie	Doortje van Dijk	Siriusstraat 52, 1223 AP Hilversum	06-20595083	communicatie@vwggooi.nl

Nuttige adressen/contactpersonen

Lezingen en contactavonden zijn in de Infoschuur GNR, Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (bij de natuurbrug), tenzij anders vermeld.

Vogelherkenningscursus	Francis Bakker		035-6560067	cursussen@vwggooi.nl
Lezingen	Feiko Prins		035-6217017	lezingen@vwggooi.nl
Promotie en verkoop	Nel Huese	Elzenlaan 40, 1214 KM Hilversum	035-6248716	promotie@vwggooi.nl
Bibliotheek en archief	Paul Keuning		035-5268281	pw.keuning@xs4all.nl
Vogelhospitaal Naarden	Erik Bruinning	Burg. J. Visserlaan 1, 1411 BR Naarden	035-6945658	beheerder@vogelasiel.nl
Fotowerkgroep	Hugo Weenen		035-5241123	fotografie@vwggooi.nl
Website	Dirk Prop		06-44734989	webmaster@vwggooi.nl
E-mail nieuwsbrief	VWG aanmelden bij via de website of stuur een mail naar			nieuwsbriefvwg@vwggooi.nl
Vogelwaarnemingen	www.gooi.waarneming.nl			
Ledenadministratie	zie binnenzijde voorblad			
Redactie De Korhaan	zie binnenzijde voorblad			

Het **Dineke Sluijters Vogelfonds** financiert projecten voor vogelbescherming en studie. Zie voor het indienen van projectvoorstellen de toelichting op onze website. De Adviescommissie is per e-mail te bereiken via vogelfonds@vwggooi.nl.

Subgroep Onderzoek en Bescherming

1. Watervogeltelling	vacant			
2. Eempoldertellingen	Jan Mooij		035-5429725	mooij.noorman@planet.nl
3. Weidevogelnestbescherming	Gert Bieshaar/Ger-Jan van Loenen		035-5311002	g.bieshaar1@kpnplanet.nl
4. Zwaluwenonderzoek	Han Westendorp		06-51170036	hanwestendorp@gmail.com
5. Vogelringstation	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
6. Nestkasten	Henny Meulepas		06-53890085	nestkastteam@vwggooi.nl
	Coby Jeninga		06-25066248	nestkastteam@vwggooi.nl
7. Kerkuilen	Harry de Rooij/Gerard Mijnhout		035-6289470	harryderooij@planet.nl
8. Roofvogels	Harry de Rooij		035-6289470	harryderooij@planet.nl
9. IJsvogels	Jelle Harder		035-6937858	jelleharder@hetnet.nl
10. Broedvogelinventarisaties	Dirk Prop/Piet Spoorenberg		06-44734989	broedvogels@vwggooi.nl

Coördinatieteam Onderzoek en Bescherming: Jan Mooij en Dirk Prop

Voor ongelukken en/of problemen die ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep aanvaardt de vereniging geen enkele aansprakelijkheid. Deelname geschiedt op vrijwillige basis.

